

. . . . **Obsah**

profilový rozhovor12

So Štefanom Hríbom 11. novembra 1999.

legendárne kázne32

V bratislavskom kostole Blumentál v rokoch 1972 – 1974.

pod lampou138

Televízna diskusia 16. júna 2009.

fejtony v časopise .týždeň168

Články z rokov 2013 – 2014.

záblesk svetla193

Fotografický projekt o útulku Antona Srhoľca z roku 2006.

. . . . **Náš António?**

Každý národ má svojich hrdinov, ktorí odvahou, talentom alebo charakterom prekonali priemer. Ale národy mávajú aj svojich svätých, ktorí nad priemerom vyčnievali láskou. Existenciou takýchto ľudí sa pýšime a inšpirujeme. Štáty ich oceňujú metálmi, univerzity doktorátmi, umelci dielami. Ale u nás?

Keď som prvýkrát počul, ako tu dopadol učenec Ján Lajčiak, prišlo mi to ako kuriozita. Ale potom som spoznal príbeh Kolomana Sokola, osud Silva Krčméryho s Vladom Juklom a ďalšie a ďalšie zakopávania našich vlastných pokladov. A začal som lepšie chápať dnešok. Údel Fedora Gála, Fera Mikloška, Róberta Bezáka, ale aj Vlada Weissa či Petra Šťastného nie je kuriozitou, ale prejavom našej povahy. Ľudí, ktorí nás presahujú, tu nemáme radi.

O Antonovi Srhoľcovi som pred rokom 1989 iba počul. Dlhو som bol neveriaci, a potom dlho verný protestant. Ale vedel som, že je väzeň z uránových baní a autor legendárnych kázní z inak temného obdobia husákovskej normalizácie. Keď komunizmus padal, videl som ho na tribúne a zdalo sa mi samozrejmé, že s jeho príbehom bude aj on povolaný nahradiť v cirkvi všetko mľandravé a choré. Ale Anton Srhoľec povolaný nebol. Bol svojou milovanou cirkvou, naopak, odsunutý.

Na okraji sa často vyplakáva. On však urobil zázrak, okraj premenil na stred a ohnisko lásky. A dnes má vyššiu autoritu než všetci biskupi dokopy.

Touto knihou chceme Antóniovi vyjadriť našu lásku. Jeho poklad chceli mocní zakopať, no nepodarilo sa.

Pretože náš António nie je celkom náš.

Štefan Hríb

•••• Majme sa radi

Ste Záhorák?

Áno, som. Narodil som sa v Skalici v maloroľníckej katolíckej rodine. Dosť to poznačilo moje postoj. Naučil som sa láske k pôde, k národu a vzhľadom na blízkosť českej hranice i k spoločnej republike.

.....

Pamätáte si na Tisov režim?

Vtedy nás ako žiakov zadarmo zobrali do Holíča, kde mal Tiso ten známy protižidovský prejav. Ale jeho obsah som nevnímam, bol som ešte dieťa.

.....

Čo si vôbec pamätáte z vojny?

Že v Skalici bol nemecký lazaret a keď boli vojaci príliš ťažko ranení a neboli lieky, strieľali ich. To som ako dieťa vedel. A ešte si pamätám oslobodeneckú Malinovského armádu, ktorú tvorili bývalí väzni. Tí nemali žiadne zábrany. Celkovo som vojnu vnímal ako hrôzu a nespravodlivosť.

.....

Aký postoj mali rodičia k deportáciám Židov?

Veľmi ich to trápilo. Mali sme príbuzného, ktorý bol komi-sárom mesta. Ten otcovi ponúkol Židovskú pôdu. Otec to ako nečestnú vec odmietol.

.....

Hovorí sa, že na to, aby sa človek stal kňazom, potrebuje vnuknutie. Dostali ste ho?

Áno. Doteraz si to pamätám. Bolo to v jeden pekný slnečný deň. Bol som na „Všetech svätých“ v prázdnom kostole, a zrazu som precítil pominuteľnosť sveta a výzvu zmeniť ho. Pocítil

- • • • som ohromné šťastie a z nábožensky vlažného chlapca sa stal skoro „fanatik“. Mal som 14 rokov, takže som najprv šiel do dvojročného seminára do Šaštína, kde som veľa čítal a vzdeľoval sa. Bol som vždy dosť veľký idealista a veril som, že poznaním možno veci meniť. Napokon som vstúpil medzi saleziánov.

.....

Vyšťudovali ste teológiu?

Nie. V roku 1948 prišiel komunistický prevrat, takže keď sme sa v roku 1950 na cirkevnom gymnáziu pripravovali na maturitu, v noci prišli esenbáci, a všetkých nás zaistili. Zhromaždili nás spolu s ostatnými rehoľníkmi v kláštore v Podolínci, vytriedili nás, niektorých zavreli, a najmladších prepustili. Ja som sa dostal na preškolenie na Priehradu mládeže. Potom nám ponúkli jediný povolený kňazský seminár, ktorý však bol pod komunistickou kontrolou. To som odmietol a v apríli 1951 som sa pokúsil emigrovať. Chcel som študovať u saleziánov v Turíne. Lenže nás chytili. Dostal som 12 rokov.

.....

Dvanásť rokov väzenia za pokus o prekročenie hraníc?

Vyšetrovanie trvalo celý rok. Prevádzaci dostali doživotie, ja som dostal dva roky za pokus o emigráciu a desať rokov za predpokladanú velezradu.

.....

Ako sa správali vyšetrovatelia?

Ja som bol malá ryba, takže som síce niečo utržil, ale už si to ani nepamätám. Ale tí, čo to organizovali, dostávali takú bitku, že ich na celý nosili bezvládných v dekách. Boli to najhoršie roky. Keď bol neskôr v šesťdesiatych rokoch zavretý Korec, už mohol mať v cele Bibliu.

Koľko ste si odsedeli?

Desať rokov. Z Ilavy ma dali do Jáchymova. Vtedy Rusi potrebovali našu „rudenuku“ na svoje jadrové zbrane. Bol to klasický koncentračný tábor. Pole, drôty, drevené baraky, poschodové postele, opakované viachodinové nástupy na „apelplaci“ v daždi, v mraze, v horúčave.

.....

Čo ste robili pod zemou?

Roky som rúbal, potom som bol tesárom, zaistoval som chodby. Civilí nám rudu odstrelili, a my sme ju potom motykami presúvali. Za aktívny materiál boli príplatky. Väčšinu z toho však strhol tábor.

.....

Vedeli ste, že uránová ruda nebezpečne žiari?

Niečo sme tušili. Občas tam chodili civilí, ktorí čosi premeriavali. Strašne to bzučalo.

.....

Ako ste boli chránení?

Nijako.

.....

Nemali ste zdravotné problémy?

Keď bola ruda obzvlášť bohatá, fyzicky sme sa pri nej cítili zle. Takže sme svoje urobili a opakovane sme pred žiarením utekali na chodbu.

.....

Ako ste vedeli, že ste narazili na bohatý urán?

Bol čierny a ťažký ako olovo. Kus čistej „rudenyky“ v ruke sa takmer nedal udržať.

.....

Umierali tam väzni často?

Dost' často. Z ožiarenia ožltli a umreli. Ďalších kolegov postrieľali, keď chceli utiecť. Ľudský život vtedy nestál veľa. Šéf tábora občas zastrelil väzňa priamo v šachte.

.....

Boli v Jáchymove pre väzňov lekári?

Boli. Ale kým človek neodpadol, bol pokladaný za zdravého.

.....

Aké boli bezpečnostné opatrenia dolu v bani?

Takmer nijaké. Ruda sa stále znovu zosúvala na väzňov. Viackrát som ušiel smrti o centimetre.

.....

Dalo sa v Jáchymove hovoriť o voľnom čase?

Dalo. Tajne som sa tam naučil po anglicky. Na hodinách ruštiny som si písal anglické slovíčka v azbuke, takže to dozorcovia nepostrehli. Po nemecky som sa zase naučil od kamarátov, ktorí tam boli ako Nemci zavlčení po vojne. Celkovo si myslím, že v Jáchymove, kde som prežil tretinu dovtedajšieho života, som sa naučil nedôverovať moci, hľadať únik pred ňou a málo poslúchať.

.....

Vedeli ste, čo sa deje vonku?

Mohli sme čítať len Pravdu a Rudé Právo. Ale civili nám občas nosili správy, ktoré počuli zo Slobodnej Európy a Hlasu Ameriky.

.....

Mali ste vo väzení nádej, že sa veci zmenia?

V päťdesiatych rokoch nie. Ale vždy som s Božou pomocou veril, že človek má byť človekom, a snažil som sa o tom presviedčať aj dozorcov.

Robili ste v Jáchymove tajne omše?

Kňazi boli v osobitnom tábore. Ja som chcel ostať s obyčajnými chlapmi. Tajne sme sa venovali umeniu, hudbe, mali sme založenú charitu na pomoc novým väzňom, a v malých skupinách sme debatovali a modlili sa. Bojoval som tak proti ateizmu, a nepriamo aj za slobodu a demokraciu.
.....

Ako ste sa cítili po prepustení?

Dodnes nemám rád kontakt s Bezpečnosťou. Keď som vtedy išiel na bicykli, pred každým rohom som zastavil, aby ma náhodou policajt nechytí, že idem bez svetla.
.....

Zamestnali ste sa niekde?

Dostal som hodnotenie: „Zdravý, schopný vykonávať jakoukoli manuální práci“. Ale nikde ma ako väzňa nechceli. Nakoniec som v cementárňach formoval betónové prefabrikáty.
.....

Mali ste kontakt s cirkvou?

Mal, ale ako politický väzeň som bol nebezpečný aj pre cirkev. Napokon som sa rozhodol ísť do Ostravy.
.....

Prečo do Ostravy?

V oceliárňach som si odpracoval šichtu a mal som potom viac času študovať na ubytovni jazyky a teológiu. Z jazyka som si urobil dokonca skúšky.
.....

Do Ostravy ste ako politický väzeň mohli?

Vtedy bol taký zákon, že každá firma musí dať zo sto zamestnancov jedného do Ostravy. Nikto tam nechcel, ja áno.